

Miscel·lània

FÒRUM J. M. CAGIGAL

Paraules clau

esport modern, esport postmodern,
esport a la ciutat, esport a la natura,
canvis en l'esport

Ciutat i esport en el segle XXI

■ SOCORRO REBOLLO RICO

Doctora en Educació Física y Esport.
Professora Facultat de Ciencias de la Actividad Física y del Deporte.
Universidad de Granada.

■ MARÍA DILMA SIMOES BRASILEIRO

Doctoranda de la Universidad de Granada.
Professora del Departamento de Educación Física.
Universidad Federal de Paraíba (Brasil)

■ MARGARITA LATIESA RODRÍGUEZ

Doctora en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universidad Complutense de Madrid.
Catedràtica de Sociologia .
Universidad de Granada.

Abstract

At the present time we observed the presence, slow but continuous, of the sport in the open and plural spaces of the city. Padiglione (1995), considers impossible to today offer a homogenous image of the sport due to the diversity and plurality of the sport scene. We could apply this reflection to the urban context of the city in s. XXI, context in which we attended a diversity and plurality of sport scenes, that until the moment we have not known. In this article we try to deepen in this idea and to make a reflection on the reality of the sport in the future city and of its sport scenes. The posmodern age defined like the era of the services must offer in the city the best sport services than they satisfy the demands of the population.

Key words

modern sport, posmodern sport, sport in the city, nature sport.

Resum

En l'actualitat observem la presència, lenta però contínua de l'esport en els espais oberts i plurals de la ciutat. Padiglione (1995), considera impossible d'oferir a hores d'ara una imatge homogènia de l'esport a causa de la diversitat i pluralitat de l'escenari esportiu. Podríem aplicar aquesta reflexió al context urbà de la ciutat en el segle XXI, context en què assistim a una diversitat i pluralitat d'escenaris esportius, que no hem conegut fins ara. En aquest article pretenem d'aprofundir en aquesta idea i realitzar una reflexió pel que fa a la realitat de l'esport a la ciutat futura i als seus escenaris esportius. L'era postmoderna, definida com l'era dels serveis, ha d'oferir en la ciutat els millors serveis esportius que satisfacin les demandes de la població.

De la ciutat premoderna a la ciutat postmoderna i la seva relació amb la pràctica esportiva

L'evolució de l'esport a les ciutats ha passat per diferents fases. Aquesta evolució ha transcorregut de forma paral·lela al desenvolupament mateix de les ciutats. L'esport no és un fenomen que puguem separar de la resta de fenòmens culturals, econòmics, geogràfics i socials que s'esdevenen dins els grups humans. En acostar-nos a l'anàlisi de les característiques de les ciutats també ens acostem a un millor coneixement del paper de l'esport dintre d'aquestes. Des d'aquesta perspectiva podríem parlar d'un paral·lelisme entre les fases de desenvolupament de les ciutats i les fases de desenvolupament de l'esport.

El concepte de ciutat, com a lloc d'assentament humà, ha anat evolucionant tot al llarg dels segles. En aquesta evolució podem parlar d'una transformació de la seva imatge i de la forma d'organització i podríem definir-ne tres fases clarament diferenciades: abans del segle XVIII on es desenvolupa una ciutat agrària o premoderna, des del segle XVIII, quan es coneix una urbanització progressiva amb el desenvolupament de la ciutat mo-

derna marcada pel procés d'industrialització,¹ i en el moment actual, en què apareix la ciutat postmoderna marcada per les característiques pròpies de la societat postindustrial.²

Cada fase d'aquesta evolució de la ciutat té el seu ritme. Els habitants s'organitzen i es relacionen de forma diferent i les característiques i concreció del terme ciutat canvia. En aquest article reflexionarem sobre l'esport contextualitzat en aquest espai: la ciutat.

La ciutat premoderna, caracteritzada pel seu petit nombre d'habitants i pel seu caràcter agrari, la podem situar en l'època anterior al segle XVIII. És una ciutat on predominava el caràcter de comunitat, que té les seves arrels en la pròpia personalitat del poble. En aquest concepte de ciutat no existia separació entre lloc de residència i lloc de treball. Parlem d'un període en què es treballava al camp i en el qual les ciutats eren epicentres de tot el que té relació amb la indústria artesana, el comerç, les activitats religioses, administratives i molts dels jocs tradicionals i festes. En aquest context l'activitat física, amb el joc com a manifestació màxima, anava lligada estretament a la classe social a què es pertanyia. Aquestes ciutats no despertaven un gran interès des del punt de vista de planejament urbanístic, potser l'interès se centrava més en l'observació de l'entorn natural i agrari d'aquelles. L'equipament específic per a l'activitat física no existia i s'aprofitaven els espais urbans per als jocs i proves que es realitzaven puntualment.

La ciutat moderna que neix a partir del segle XVIII, és resultat del desenvolupament industrial, i això implica la desestabilització de les estructures establertes i el naixement, fruit del desenvolupament de la indústria, de les noves concentracions urbanes. La racionalització de l'època, el desenvolupament, la importància i el valor del treball organitzat, dóna lloc al naixement d'una ciutat que busca el rendiment en totes les seves manifestacions. El model

urbà de ciutat funcional i orgànica triomfa en la modernitat. En aquest concepte de ciutat, *"l'esport encaixa perfectament amb la ciència, la tècnica i el rècord, i es converteix en un element social que produeix i acompanya el pensament col·lectiu"* (Olivera, 1995, pàg. 12).

La natura dominada, la racionalització, l'estandardització, el control que han marcat la modernitat, es materialitza a la ciutat. Com subratlla Constantino (1993), els enginyers i els especuladors immobiliaris van ser els veritables amos dels paisatges de les ciutats, i van assumir el paper dels agricultors en el disseny del paisatge rural en el període de l'economia agrària. La ciutat racional és també funcional, però, certament, també és una ciutat fragmentada, freda i anònima, cosa que no contribueix a la millora de les relacions humanes i socials. Amb els canvis dels paradigmes, no obstant això, aquesta ciutat moderna es deixa portar per moviments contradictoris i pluridimensionals. *"La ciutat ja no és solament l'espai de treball, de circulació, de canvis i, eventualment, lloc de viure. Esdevé també un espai d'ús esportiu, amb diferents espais del teixit urbà, torna a ser objecte de noves apropiacions i diferents usos"* (Constantino, 1993, pàg. 120).

A la ciutat moderna, valors com l'esforç, el rendiment, l'organització i els resultats es materialitzen en una organització de l'esport al voltant d'instal·lacions esportives convencionals, ideades i construïdes per a l'espectacle esportiu i el rendiment. En contrapartida, els valors de l'esport es canalitzen a les escoles, on l'Educació Física pren gran importància.

Aquesta ciutat industrial es va forjant gràcies a l'augment del nombre d'habitants, que vénen de les rodalies rurals a la recerca del desenvolupament industrial. Una ciutat on l'asfalt, l'automòbil i els edificis rusc, van prenent protagonisme, i on es van succeint un seguit de transformacions i desequilibris, que donen lloc a dife-

rents polítics que intenten d'aturar-ne el declivi i que es preocupen per la seva regeneració. Davant d'aquesta realitat, es comença a mirar amb deteniment el planejament urbanístic i es desenvolupa una nova visió de la ciutat, que va més enllà de les estructures i la funcionalitat física; es posa l'accent sobre la dimensió social, cultural i simbòlica.

La ciutat industrial, que trenca pel que fa al seu caràcter i definició, amb tot el que s'havia conegut fins a l'època, no destaca per la seva originalitat en el disseny i creació d'instal·lacions esportives. Les instal·lacions són creades per a l'espectacle esportiu i amb aquesta idea es repeteixen els cànons de l'espectacle esportiu d'altres temps, com per exemple els espectacles esportius grecs i romans. Similituds amb aquestes civilitzacions les trobem pel que fa a la distribució d'espectadors, implicació emocional d'aquests, funció de catarsi i descàrrega de tensions... I si volem trobar diferències podem buscar-les pel que fa al caràcter reglamentat, institucionalitzat i definitori de la pràctica esportiva de l'època industrial, que sens dubte a la civilització grega i romana tenia d'altres característiques. Parlem, doncs, d'una ciutat industrial rica en matisos generals però, des del nostre punt de vista, encara sense explotar en tot el que té relació amb variades i diferents tendències esportives.

L'era postmoderna, que autors com Olivera (1995) situen a partir del 1960, sorgeix amb una nova estètica urbana que combina allò que és tradicional amb allò que és nou, que invita a la participació corporal ciutadana, adaptada als temps postmoderns. Quan parlem d'una nova estètica de la ciutat, no ens en referim com a simple categoria espacial, geogràfica o física. De fet, no ens referim merament a l'estètica exterior. Ens referim també a ciutat cultural, subjectiva, que correspon a la vida i les relacions dels humans en aquest espai.

¹ Sistema de desenvolupament econòmic que té el seu origen en el segle XVIII, propi de l'occident europeu, i que ha permès la transformació del món. Com a característiques generals en destaquen: la ciència es va aplicar sistemàticament al procés de producció, l'activitat econòmica es va especialitzar, les comunicacions van assolir un gran desenvolupament, les ciutats van experimentar un impuls sense precedents, van aparèixer noves classes socials i es va produir un gran progrés de la tecnologia (Larousse, 1998).

² Segons Garvía (2001): *Terme que s'ha emprat per caracteritzar el tipus de societat emergent en els països occidentals més rics... en la qual el sector serveis ha esdevingut la principal font de riquesa i d'ocupació.*

En aquesta ciutat moderna occidental comença a veure's també la necessitat d'aprofitar i planejar el paisatge urbà, per a un major gaudi de l'activitat física, des d'altres concepcions i amb altres objectius, a més a més dels agonístics. Aquesta idea ha estat desenvolupada, al llarg del segle XX, davant els problemes ocasionats per la industrialització i la massificació de les ciutats.

Són diversos els factors que han influït en l'augment d'utilització dels elements paisatgístics d'un entorn urbà per a l'activitat física: l'increment de practicants, la importància de l'esport per a tothom, l'especulació del sòl, la mala planificació dels equipaments esportius, etc. Si fem un recorregut històric sobre la pràctica esportiva a les ciutats, podem observar que iniciatives d'aquesta mena s'han anat desenvolupant a les ciutats a mesura que han anat sorgint els problemes de falta d'espai per al lleure i l'esbarjo.

Un exemple, d'aquesta nova perspectiva de pràctiques esportives a les ciutats, són els itineraris fisicoturístics per a vianants dissenyats a la dècada dels vuitanta a Zuric. Amb aquesta actuació es pretenia d'aconseguir, d'una banda, el descobriment de la ciutat de Zuric pels seus habitants que, en molts casos, en desconeixien una gran part i, d'altra banda, la realització d'una pràctica física en realitzar aquests circuits passejant. Com a variant a aquesta activitat sorgeix l'orientació urbana en la qual també es compleixen aquests objectius. D'aquesta forma, utilitzem la ciutat, com a equipament esportiu per efectuar una pràctica física i lúdica, aprofitant els seus carrers, zones verdes i serveis.

Un altre equipament urbà per a la pràctica física ha estat el "*camp de joc*" que va començar a construir-se als països del centre d'Europa junt amb els "*camps de Robinsons*". Aquests llocs pretenien de ser espais oberts on els nens i els adults podien retrobar-se novament amb zones verdes i on es podia realitzar alguna pràctica física i esportiva.

Els terrenys d'aventures són també espais creats perquè el nen urbà aconseguixi un esbargiment i van ser creats en la dècada dels quaranta a Dinamarca. Són espais

artificials on es desenvolupen un seguit d'activitats l'objectiu de les quals és crear nombroses sensacions i vivències en el nen, que ajudin aquest a un millor desenvolupament. Els "*parcs trimm*" han estat una altra iniciativa i es defineixen com a parcs naturals o urbans agençats per a la pràctica física. El parc *Trimm* consisteix a fer diverses adaptacions de l'entorn perquè serveixi a l'activitat física i l'esbarjo. Els espais aquàtics no convencionals també han estat un intent d'utilització de l'espai urbà per a la pràctica esportiva en ocasions amb un anhelat desig d'emular el medi natural.

Igual que ha succeït amb aquestes tendències sorgides el segle XX, ara assistim a l'emergència de nous esports a la ciutat i noves maneres de practicar els esports tradicionals. Els espais oberts de la ciutat són el gran gimnàs en la postmodernitat. Amb la democratització de l'esport, principalment influït pel moviment de l'Esport per a Tothom, sorgeix el concepte de salut i de recreació, entre d'altres consideracions, mitjançant la pràctica esportiva. Conceptes que promouen un conjunt d'activitats que aprofiten els equipaments que ofereixen les ciutats.

L'esport sorgeix d'aquesta forma a les places, als bulevards, als parcs i jardins i, més recentment, als ponts, parets i canalitzacions de rius que serveixen com a equipaments per als esports d'aventura dels joves. Al capdavant, l'esport sorgeix en allò que és quotidià espaciotemporal de la ciutat.

Assistim, també, a un canvi del paisatge de les ciutats. Els espais de producció de béns, les indústries, perden espais per a una ciutat de serveis. Dintre d'aquestes ciutats de serveis es troben els espais on es pot practicar l'esport. Aquests espais amb pas lent, però progressiu, van convertint-se en espais de promoció de l'esport.

Les administracions locals busquen de generar la imatge d'una ciutat concordant amb la contemporaneïtat, les activitats que consolidin la idea de qualitat de vida ciutadana, d'hàbits culturals i esportius, són valorades a l'hora de cercar de contribuir a l'estructuració d'una identitat urba-

na actual. En aquest context, la cultura, l'esport i el turisme, com a manifestacions de lleure, exerceixen funcions molt importants respecte al conjunt urbà: proporcionen esbarjo, desenvolupament i evasió als ciutadans, constitueixen elements fonamentals de qualitat de vida i augmenten l'atractiu de la ciutat, i, doncs, contribueixen a l'atracció d'un nombre superior d'inversors i turistes. Des del nostre punt de vista, la ciutat es torna cada vegada més plural i multifuncional, com més multifuncionals i plurals es tornen també els espais d'ús de la ciutat per a la pràctica esportiva.

La necessitat de llocs equipats per a la pràctica esportiva esdevé una necessitat de primer ordre a les ciutats. Llocs que estiguin oberts a tota la població, que siguin integradors, variats, complementaris, adequats al medi i accessibles a totes les persones.

Ara bé, el paisatge de les ciutats i els espais per a la pràctica esportiva, són primer que tot, un producte sociocultural i, com assenyala Rodríguez (1998), la localització dels espais esportius construïts per als ciutadans, no és espontània. És a dir, el sòl es planifica, es localitza, es quantifica i s'especialitza, i hi ha una disputa de l'espai esportiu a les ciutats. Resulta complex l'aprofitament dels antics espais de la ciutat per a la pràctica esportiva, la creació de nous espais i la integració de l'ús esportiu amb altres usos del sòl. Tanmateix assistim cada vegada més a l'aprofitament d'espais no convencionals per a la pràctica esportiva i d'espais esportius per a altres pràctiques.

Així, per exemple, assistim a París, a la riba del Sena, al tancament d'avingudes per a la pràctica amb bicicleta, passeigs a peu, patins...; a Brasília (capital de Brasil), els diumenges i festius, es tanca una de les més grans avingudes, per a la pràctica de passeigs a peu, bicicleta, patins, etc.; a Joao Pessoa (capital de l'estat de Paraíba/Brasil) es tanca diàriament, les tres primeres hores del matí, l'avinguda de la vora del mar per a les pràctiques fisicoesportives; a Espanya veiem l'ús de les places públiques per a l'organització d'activitats esportives. És a dir, els espais destinats a l'esport,

conviu amb altres usos que no són esportius, com és el cas de l'ús dels estadis per a les misses, els cultes i els concerts musicals. *“La nova ciutat serà plurifuncional. Els espais per a l'esport seran tendencialment cada vegada menys esportius i més multicultural, on es passarà a desenvolupar un ventall molt variat d'activitats”* (Constantino, 1993, pàg. 122).

Ara bé, alhora que aquests canvis afavoreixen a la permanència dels ciutadans a la ciutat per al gaudi del temps lliure, assistim també a una fugida de la ciutat, en aquests mateixos temps de lleure, per anar a la recerca del contacte amb els elements de la naturalesa. Podem dir, doncs, que la tendència per a la pràctica dels nous esports i els antics esports adaptats als temps postmoderns, s'enquadra en l'espai urbà, però també, en l'espai natural.

Tendències de futur

Indubtablement, és molt aventurat pronosticar quines seran les tendències esportives a les ciutats del segle XXI. Respondre qüestions com ara: com s'organitzarà l'esport? Quines característiques tindran els seus practicants? Com es distribuïran en l'espai els equipaments esportius? Quina distribució en el temps de lleure tindrà l'activitat física? Respondre-ho, tot plegat, és gairebé un acte endevinatori. Tanmateix, sí que podem reflexionar sobre paràmetres que poden exercir alguna influència en l'estructuració de l'esport a les urbs d'aquest segle que ara comença.

Olabuénaga (2001), destaca la legitimitat del dret del ciutadà a realitzar tota mena de pràctica esportiva i el caràcter hedonista de la pràctica, com a característiques definidores de l'esport actual. Esport que implica la recerca de l'emoció i del gaudi físic i psíquic.

Partint d'aquesta realitat, la ciutat postmoderna ha de garantir el dret del ciutadà a practicar l'esport en les seves múltiples manifestacions i ha de donar resposta a les diferents motivacions que a hores d'ara es contemplen en els practicants. Aquesta situació requereix una ciutat que doni cabu-

da a totes les demandes existents. Demandes que han d'anar més enllà de les pròpies dels residents permanents de les ciutats i donar resposta a les necessitats dels viatgers, turistes, visitants... que també fan ús de les ciutats i en volen fer mitjançant la pràctica esportiva.

Aquestes demandes, en el panorama actual, prenen diferents noms: esport escolar, esport salut, esport aventura, esport ecològic, esport competició, esport espectacle. Podríem preguntar-nos si les ciutats que coneixem o on residim posseeixen oferta d'activitats i equipaments per a la pràctica d'activitats en cadascun d'aquests àmbits. Les nostres ciutats, disposen d'activitats d'aventura, itineraris ecològics, rutes físico-turístiques...? De fet, podríem anticipar que hi ha un camí iniciat, però que encara no està fet del tot.

Tanmateix, la població es desplaça als llocs que ofereixen aquestes activitats, bé en espais urbans, bé en espais naturals. Si això és el que està passant, encara que està legislat el dret legítim del ciutadà a poder realitzar la pràctica esportiva que desitgi en el seu entorn proper, podem establir clarament que està fallant alguna cosa, però que en un futur s'haurà de resoldre, ja que el mercat demanda aquesta organització de l'esport a la ciutat.

La ciutat postmoderna haurà de convertir-se en el gran equipament per a l'esport, donar resposta a tots els serveis esportius que són demandats pels ciutadans. La legitimitat del dret del ciutadà a practicar l'esport es concreta en el valor subjectiu d'aquest dret que cada ciutadà té, i en el valor objectiu, que queda patent a les lleis sobre l'esport d'àmbit nacional i internacional.

Un altre factor que determinarà l'organització de l'esport a la ciutat del segle XXI és la disponibilitat de temps lliure. Aquest element continua essent clau en l'organització de la vida d'una ciutat. En el temps lliure del ciutadà, la ciutat postmoderna, la ciutat de serveis, ha de permetre la realització de qualsevol activitat i, en concret, activitat física i esportiva, sense haver d'escapar davant la falta d'aire pur, espai i llocs on gaudir del lleure esportiu. Per a Heinemann (2001), l'escassetat de temps lliure a les societats actuals i la va-

rietat de possibilitats existents per ocupar el temps d'oci, comporta un estat de malestar i insatisfacció continu de l'individu. Una gran dicotomia amenaça les societats avançades: d'una banda, una major disponibilitat de temps lliure i d'una altra, una major escassetat d'aquest davant les múltiples possibilitats d'ocupar aquest temps en varietat d'activitats: música, cinema, esport, Internet, etc. Si, per exemple, quan arriba el cap de setmana, un urbícola sap que hi ha una oferta atractiva i diversificada a la qual pot accedir fora de la seva ciutat, com per exemple: assistir a un espectacle esportiu, realitzar un safari fotogràfic, iniciar-se en el descens de rius d'aigües braves, muntar a cavall, gaudir d'un centre de termalisme recreatiu, etc. I, tanmateix, optar a aquesta oferta li suposa una gran pèrdua del temps en el desplaçament, sens dubte això suposarà un factor de rebuig cap a la possibilitat de realitzar aquestes activitats, i al mateix temps en aquest ciutadà es produirà sentiments d'insatisfacció, estrès, impotència, en no poder realitzar aquestes activitats. Si la ciutat brindés la possibilitat de realitzar activitats, tan atractives com les esmentades, és molt possible que el problema estigués resolt.

La ciutat postmoderna haurà de respondre a la necessitat del ciutadà de crear una oferta divertida i atractiva d'activitats esportives dintre de l'espai urbà i dels equipaments necessaris per a aquesta pràctica: canals artificials d'aigües braves, carrils-bici, itineraris fisicoturístics, rocòdroms, activitats recreatives en places i bulevards, etc. Activitats puntuals i permanents per a tota la població i adequades a les necessitats d'aquesta. Per fer-ho, els espais urbans hauran de ser aprofitats al màxim, remodelar-los i actualitzar-los. La ciutat del segle XXI haurà de ser plàstica, multifuncional, habitable, amb qualitat en els seus serveis.

Un altre factor que determinarà el funcionament de les ciutats en aquesta centúria és la gestió mediambiental. La preocupació pel medi ambient s'ha accentuat en aquest segle a causa dels greus problemes que a hores d'ara pateix el nostre planeta. El segle XXI ha de ser l'escenari on es posin les bases del futur del nostre hàbi-

tat, bé per a la seva millora o bé per a un empitjorament. En aquest context, les ciutats són els llocs on els impactes mediambientals tenen una representació més variada: impactes visuals, acústics, contaminació...

Prades (1997, pàg. 15) afirma que “en observar sociològicament la vida d’una ciutat, es nota ràpidament que bona part dels seus problemes són deguts a la influència de l’espai urbà (organització del territori, transport i comunicacions, estructura demogràfica, etc.)”. Sens dubte, l’entorn mediambiental influeix en la vida social dels habitants d’una zona. I les solucions i actuacions a favor d’una millora d’aquest entorn influiran positivament en la qualitat de vida social dels seus habitants.

Pràctiques esportives a l’aire lliure com ara passejar i caminar són activitats molt demanades per la població espanyola, tant en entorns urbans com naturals. La població utilitza els espais oberts i els afores de les ciutats per realitzar les seves activitats preferides. Una ciutat on es camini, es passegi en bicicleta, es disposi d’espais oberts, on l’automòbil gairebé no s’utilitzi, on la varietat d’equipaments sigui una realitat és una bona perspectiva de ciutat de futur i amb futur. Tots sabem la dificultat que això suposa a la pràctica. A les nostres ciutats els passeigs són escassos i petits, les voreres són estretes i semblen fetes per angoixar el vianant, els quilòmetres de carrils per a bicicletes són encara un projecte. No podem parlar de destruir les ciutats i construir-les de cap i de nou, però sí d’un planejament urbanístic que tingui en compte els serveis que es decantin per una qualitat de vida per al ciutadà i el medi ambient.

Després de les reflexions exposades i davant la problemàtica de l’esport a la ciutat, podem establir com a hipòtesi de treball, la manca d’espai urbà i la recerca de plurifuncionalitat de l’equipament espor-

tiu. Considerem que l’aprofitament dels espais urbans apareix com una fita i una solució a molts problemes de demanda i oferta esportiva. Qualsevol equipament d’una ciutat podria ser factible d’ésser utilitzat per a la pràctica esportiva. Equipaments com ara l’habitatge, com a espai on es porten a terme nombroses activitats durant el temps lliure, espais immediats prop de l’habitatge, que són utilitzats per al joc i l’esbargiment, el barri com a unitat que aplega equipaments esportius, recreatius, culturals, escolars, el poble o ciutat, que posseeix a més a més altres equipaments més globalitzadors com ara: museus, teatres, palaus de congressos, palaus d’esports, centres d’alt rendiment...

Els equipaments esportius a la ciutat postmoderna han de donar resposta a totes les necessitats que a hores d’ara demana la població: esport per a tothom, esport espectacle i alt rendiment. En aquesta ciutat, la influència del creixement demogràfic en la transformació de les necessitats esportives condiciona l’evolució cap a l’òptim servei esportiu. Els canvis demogràfics, com ara el nombre d’habitants, l’estructura de la població, igual com les condicions de vida i habitatge, influeixen directament o indirectament en l’esport i en la necessitat d’instal·lacions esportives.

Aquesta situació provoca la necessitat d’actuar en nous equipaments esportius que no s’ajusten de forma estricta a l’ús convencional de les instal·lacions esportives. Això repercuteix en les superfícies esportives i en el programa de les instal·lacions complementàries. En tots els casos, requereixen canvis en l’aparença de les instal·lacions i un ús de nous espais esportius tant en l’àmbit urbà com en el medi natural.

Finalment, considerem que la gestió pública i privada de l’esport urbà, haurà de fer un gir radical pel que fa als seus ob-

jectius. Existeixen nombrosos parcs, places, racons de les ciutats que podrien transformar-se, eventualment o permanentment, en equipaments esportius. Això s’està fent esporàdicament quan, per exemple, es vol promocionar algun producte o quan cal celebrar alguna festa. Tanmateix, no hem d’esperar que es produeixin aquests esdeveniments, perquè l’esport inundi els carrers de les ciutats. Sens dubte, des de la gestió del futur s’hauran de planificar activitats esportives que tinguin els espais públics com a lloc de desenvolupament.

Bibliografia

- Constatino, J. M.: “O desporto e a cultura do tempo livre”, a J. Bento i A. Marques, *A ciência do desporto, a cultura do homem*, Porto: Camara Municipal do Porto-FCDEF/UP, 1993.
- Garvía, R.: *Conceptos fundamentales de Sociología*, Madrid: Alianza Editorial, 1998.
- Enciclopedia Universal Larousse*, Barcelona: Plaza & Janés, 1998.
- Heinneman, K.: “Deporte y cambio social en el umbral del siglo XXI”, a M. Latiesa, P. Martos i J. L. Paniza, *Deporte y cambio social en el umbral del siglo XXI*, Madrid: Esteban Sanz, 2001.
- Olabuénaga, J. I.: “Sociedad y Deporte. Reestructuración y consecuencias”, a M. Latiesa, P. Martos i J. L. Paniza, *Deporte y cambio social en el umbral del siglo XXI*, Madrid: Esteban Sanz, 2001.
- Olivera, A. y Olivera, J.: “Proposta d’una classificació taxonòmica de les activitats físiques d’aventura a la natura: marc conceptual i anàlisi dels criteris escollits”, *Apunts. Educació Física y Esports*, 41 (1995), pàg. 10-29.
- Padiglione, V.: “Diversitat i pluralitat a l’escenari esportiu”, *Apunts. Educació Física i Esports*, 41 (1995), pàg. 30-35.
- Prades, J. A.: “Sociología y medio ambiente”, en J. Ballesteros y J. Pérez, *Sociedad y Medio Ambiente*, Madrid: Trotta, 1997.
- Rodríguez, A.: “Notas sobre la construcción social del espacio deportivo”, a J. Martínez del Castillo, *Deporte y calidad de vida*, Madrid: Esteban Sanz, 1998.